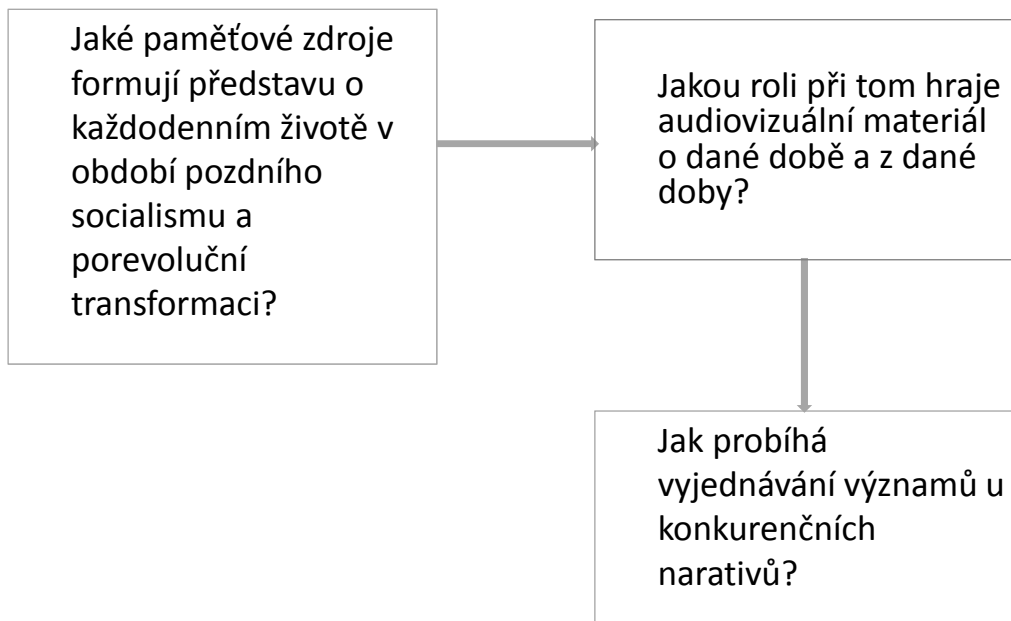

Konkurenční obrazy každodennosti v kolektivní paměti období normalizace a porevoluční transformace

Jakub Machek
Ina Píšová

Výzkumné otázky

Kvalitativní výzkum mediálního publika

gymnázium
Praha

odborné učiliště
Praha

gymnázium
Frýdlant

odborné učiliště
Frýdlant

- věk: 17–18 let (3. a 4. ročník SŠ)
 - velikost skupin: 30
 - metoda: focus group
- projekce předrevoluční a raně porevoluční audiovizuální produkce (vybrané ukázky) s následnou skupinovou diskuzí konfrontující mediální obsahy s názory participantů na danou dobu

Výzkum publika

- adaptace etnografického přístupu na mediální studia
- způsoby vnímání a dekodování mediálních obsahů

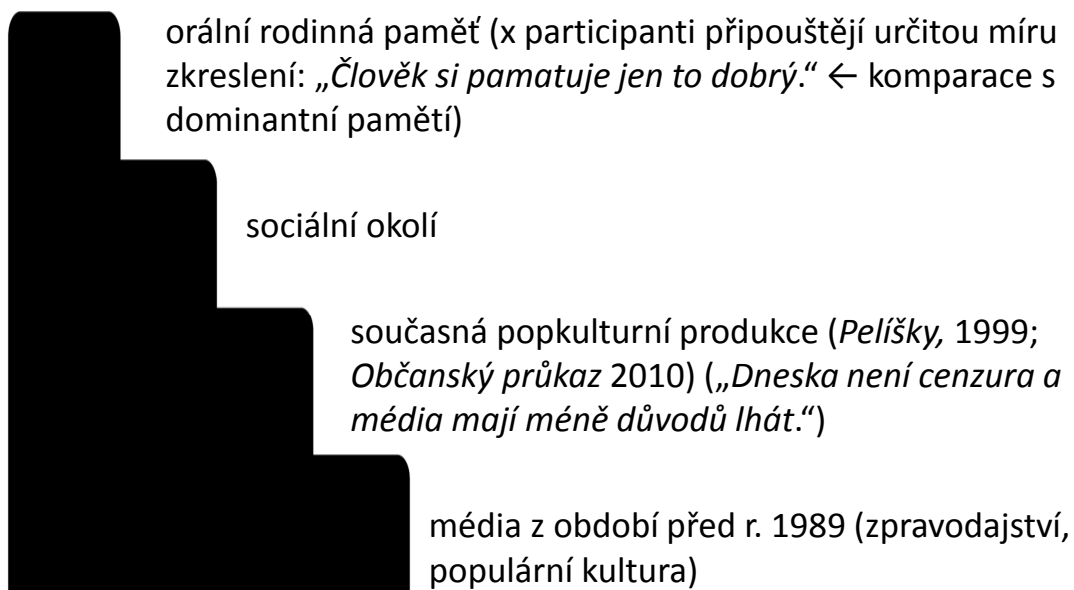
Kolektivní a populární paměť

- individuální paměť formována kolektivní
- „mnemonic communities“ pomáhají formovat sociální skupiny i osobní vzpomínky (Maurice Halbwachs)
- společné vzpomínání → společné významy
- **Kulturní paměť** - zprostředkovaná médii dominantní
- **Populární paměť** - paměť budovaná zdola
- pokud je obsah v souladu/střetu s dominantní kulturní pamětí → probíhá vyjednávání

- společenské změny způsobují rekonstrukci paměti → převyprávění
- nový postoj ke kultuře (populární) předchozích období
- **klíčové role**
rodina x sociální trajektorie v post-socialistickém období

Konkurenční zdroje paměti

Kredibilita a relevance podle participantů

Konkurenční obrazy socialistické každodennosti

- *Žena za pultem* (1977) x ukázka z dobových zpráv komentující nedostatkové zboží
 - participantů se pokoušeli mezi obsahy vyjednat soulad: „*Žena za pultem měla lidem ukázat, že situace není všude tak hrozná. Že se pracuje na řešení.*“
 - vysoký status zakázané kinematografie (obsahy automaticky hodnocené jako pravdivé): „*Co bylo zakázaný, to tak bylo. Zbytek byla manipulace.*“
 - silná přítomnost hegemónního antikomunistického diskurzu
- Frýdlant: pozitivní hodnocení životní úrovně v socialismu (dostupnost bydlení a práce) v kontrastu s dnešní dobou x přesto negativní hodnocení období jako celku

Konkurenční obrazy transformace české společnosti

- materialismus a kriminalita 90. let (*Nahota na prodej*, 1993) x étos úspěšné transformace (*Vyprávěj*, 2009)

Praha gymnázium: *Vyprávěj* považováno za zdroj s vysokou relevancí „Je to napsaný a natočený pro nás mladý, aby nám to vysvětlilo českou historii.“ „Ukazuje mladejm, jak to doopravdy bylo.“

← shodné socioekonomické zázemí tvůrců i participantů

x

Ostatní skupiny se ztotožňovaly jen s dílčím aspekty.

- rozdílné interpretace mediálních obsahů (zejména z období transformace) dány spíše regionálními rozdíly než rozdíly ve vzdělání

Konkurenční narativy transformace české společnosti

Praha (gymnázium i odborné učiliště)

- možnost uspět existovala, kdo ji využil, uspěl
- x participantů z učiliště neznali konkrétní příběhy ekonomického úspěchu ve svém okolí, ale věří tomu, protože „se to tak říká“

Frýdlant (gymnázium i odborné učiliště)

- možnost sice existovala, ale lidé ji neuměli využít a transformace jako taková úspěšná nebyla
- příčiny selhání nebyly systémové, ale individuální (nedostatek vzdělání, snahy, lenost ...)

„Příležitosti byly, ale lidi neměli know-how, nenaučili se podnikat. Dneska je to ale ještě těžší uspět.“

Závěry: Rodinná paměť

- rodinná paměť hodnocena jako nejdůvěryhodnější zdroj
 - ← funguje jako filtr, skrze který je čten dominantní narativ
 - ← ostatní zdroje hodnoceny podle míry korespondence s participantovou rodinnou pamětí
- podoba rodinné paměti však silně formována kolektivní pamětí utvářenou masmédií a vzdělávacími institucemi (zejména hegemonním antikomunistickým diskurzem)
 - ← obsahuje ustálené repetitivní sety obrazů (fronty na banány, Tuzex, bony, sídliště, podnikatelský úspěch 90. let apod.)

Lze hovořit o formování *populární paměti*, integrující a harmonizující odlišné sety vzpomínek jednotlivých sociodemografických skupin do kongruentního narativu.